

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Adil Serdar SAÇAN v. Türkiye
Başvuru no: 65387/09
13 Aralık 2011

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Daire),
Françoise Tulkens *Başkan*,
Danute Jociene,
Dragoljub Popovic,
Işıl Karakaş,
Guido Raimondi,
Paulo Pinto de Albuquerque,
Helen Keller, *Yargıçlar*

ile *Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımı ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Heyeti olarak 13 Aralık 2011 tarihinde toplanmış, 9 Kasım 2009 tarihinde yapılmış olan söz konusu başvuruyu göz önüne alarak, yapılan görüşmeler sonucunda aşağıdaki kararı vermiştir:

OLAY ve OLGULAR

Başvurucu, Adil Serdar Saçan 1962 doğumlu olup İstanbul'da ikamet etmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde İstanbul Barosu avukatlarından C. Ülgen ve H. Ersöz tarafından temsil edilmektedir. İstanbul Organize Suçlarla Mücadele Şubesi eski Müdürü olan başvuru, tutuklandığı sırada avukatlık mesleğini icra etmekteydi.

A. Başvurunun Kendine Özgü Koşulları

Başvurunun kendine özgü koşulları, başvuru tarafından ifade edildiği şekilde, aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. Ergenekon Davası

2007 yılında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, Ergenekon isimli suç örgütüne mensup olduğu iddiasıyla, cebren ve şiddet yoluyla, seçilen hükümeti devirmeye yönelik faaliyetlere girişmekle şüphelenilen kişiler aleyhinde soruşturma başlatmıştır. Savcılığa göre, sanıklar; kamuoyunda tanınan kişilere yönelik saldırılar, yüksek mahkeme veya dini mekânlar gibi önemli yerlerde bombalı saldırılar gibi kışkırtma eylemleri planlamış ve gerçekleştirmişlerdir. Bu kişiler, hatta askeri darbeye yol açacak biçimde güvensizlik ortamı yaratmaya ve böylelikle kamuoyunda korku ve panik havası oluşturmaya çalışmışlardır.

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, hazırlayıp mahkeme sunduğu birçok iddianame ile aralarında generaller, subaylar, istihbarat servisleri görevlileri, iş adamları, politikacılar ve gazeteciler bulunan birçok kişi aleyhine İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi önünde kamu davaları açmıştır. Savcılık sanıkları Ceza Kanunu'nun 312. maddesi uyarınca özellikle ömür boyu hapis cezasını gerektiren bir suç olan, demokratik anayasal düzeni yıkma amaçlı bir darbe planlamış olmakla suçlamıştır.

İddianamelerden anlaşıldığı üzere, Ergenekon Örgütü'nün varlığıyla ilgili ilk iz, 2007 yılının Haziran ayında İstanbul'un Ümraniye ilçesinde yapılan arama sırasında gizli bir yerde 26 adet el bombasının bulunması olmuştur. Aynı soruşturma çerçevesinde; gerçekleştirilen birçok arama esnasında, örgütün hiyerarşik yapısını ve Hükümeti zorla yıkmakla ilgili planları ortaya çıkaran delillere el konulmuştur.

Savcılık, bu dava kapsamında sunulan iddianamelerde, Ergenekon Örgütü'nün hiyerarşik yapısına göre, askerlerin örgütün baş aktörleri olarak görüldüğünü, sivillerin ise lojistik ve mali araçları sağlamak ve propaganda yapmakla görevlendirildiğini belirtmiştir.

Öte yandan, Savcılığa göre, söz konusu örgüt, bazıları ortaya çıkarılabilmış olan faaliyetleri ve somut eylem planlarını yürütmek için kurulmuştur. Kafes, İrtica ile Mücadele ve Sarıkız eylem planlarından üçü, askeri darbeden önceki sürece ilişkin olup temel amaç söz konusu darbeyi haklı göstermek için ortam hazırlanmasıdır. Yakamoz (suda ışığın yansıması) eylem planı, askeri darbenin uygulanmasına ilişkindir. Son olarak, Eldiven eylem planı, askeri darbeden sonraki süreçte idari yapının ve siyasi kurumların yeniden yapılandırılmasına ilişkindir.

Kafes Eylem Planı, ilk aşamada dini azınlıklara mensup vatandaşlara yönelik olarak örgüt üyelerince telefonla tehdit, duvarlara slogan yazılması, bu azınlıkların yaşadığı bölgelere patlayıcı maddeler konulması, kamuoyunda tanınan azınlık hakları savunucularına karşı saldırılar düzenlenmesi ve son olarak, azınlıklara mensup iş adamları ile sanatçıların kaçırılması gibi şiddet eylemlerinin gerçekleştirilmesini öngörmekteydi. Kafes Eylem Planına göre, ikinci aşamada, medya organları kullanılarak, iktidar partisi AKP'nin bu şiddet eylemlerini azmettirmekle suçlanması hedeflenmiştir.

İrtica ile Mücadele eylem planı, özellikle iktidar partisi AKP'nin imajını lekelemek ve kamuoyunun bu partiye olan desteğini yok etmek amacıyla medya organları aracılığıyla iktidar partisiyle ilgili yanıltıcı haberlerin yayınlanmasını içermekteydi.

Deniz Kuvvetleri Eski Komutanı amiral Ö.Ö. tarafından gazetede anlatıldığı üzere, Sarıkız Eylem planı basını yanıltmayı, hükümet aleyhinde genel bir hoşnutsuzluğun olduğuna inandırmak amacıyla öğrencilerin, sendika üyelerinin ve derneklerin hükümete karşı protesto

gösterileri yapmaları için onları yönlendirmeyi ve ulusal seviyede afiş kampanyaları düzenlemeyi öngörmekteydi. Bu eylem planı, generaller, M.Ş.E., A.Y., Ö.Ö. ve İ.F. tarafından hazırlanmıştır.

Ayıışığı eylem planı, özellikle her türlü antidemokratik eyleme karşı olmakla tanınan Genel Kurmay [eski] Başkanı H.Ö.'yü etkisiz hale getirmeyi veya onu görevinden ayrılmaya zorlamayı hedefliyordu. Plan, aynı zamanda iktidar partisi AKP mensubu bir grup milletvekilinin bu partiden ayrılmasını sağlamayı amaçlıyordu. Bu planın diğer bir amacı, hükümet aleyhine yapılacak askeri darbe için Cumhurbaşkanı'nın desteğini almak ya da onun tarafından gelecek her türlü muhalefeti etkisiz kılmaktı.

Yakamoz eylem planı, özellikle askeri darbenin uygulanması ve hükümetin devrilmesinden sonra yeni bir yönetimin oluşturulmasına ilişkindi.

Eldiven eylem planı, hükümete karşı yapılacak askeri darbenin ardından alınacak özel önlemlere ilişkindi. Bu eylem planının konuları arasında, medyanın ve siyasi oluşumların yeniden yapılandırılması, silahlı kuvvetlerin yeniden organize edilmesi, yeni bir Cumhurbaşkanı'nın seçilmesi, Cumhurbaşkanlığı'na bağlı kurumların yeniden düzenlenmesi ve dış politikanın yeniden yönlendirilmesi yer almaktaydı.

Savcılığa göre general M.Ş.E.'ye ait CD'lerin üzerinde yazılı olan Ayıışığı, Yakamoz ve Eldiven eylem planları, M.Ş.E. ve üst düzey askerlerden oluşan ekibi tarafından hazırlanmıştı.

Savcılığın talebi üzerine, - önünde yargılamaların hali hazırda derdest olduğu - İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi sanıkların çoğunun tutuklanması ve tutukluluk hallerinin devamı yönünde karar vermiştir.

2. Başvurucunun Yakalanması ve Aleyhine Açılan Kamu Davası

Başvurucu, 23 Eylül 2008 tarihinde Ergenekon Örgütüne karşı yürütülen operasyon çerçevesinde yakalanmış ve gözaltına alınmıştır.

27 Eylül 2008 tarihinde, savcı başvurucunun ifadesini aldıktan sonra onu İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi nöbetçi hâkimliğine sevk etmiştir. Yetkili hâkim, başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir.

Savcı, 08 Mart 2009 tarihli (n° 2) iddianame ile İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi önünde aralarında başvurucunun da bulunduğu 56 kişi hakkında kamu davası açmıştır. Başvurucu Ergenekon örgütüne ilişkin önemli miktarda belge ve dokümanı gizlemek, "Organize Suçlarla Mücadele Şubesi" müdürü olarak çalıştığı dönemde yapılan aramalar sırasında el konulan belgeleri elinde tutmakla suçlanmıştır. Aynı zamanda, Ergenekon soruşturması kapsamında "gizli nitelikli" olarak kabul edilen adli polis belgelerini bu örgütün üyeleri oldukları iddia edilen kişilere vermekle suçlanmıştır. Savcılık, başvurucunun Ergenekon örgütünün ortaya çıkarılmasını engellemek amacıyla işbu örgüt hakkındaki adli soruşturmanın etkinliğini iradi olarak azaltmış olduğunu tespit etmiştir. Aynı zamanda yapılan telefon dinlemelerine ilişkin tutanaklardan, başvurucunun Ergenekon örgütünün diğer üyeleri tarafından yürütülen amaçları paylaştığı ve bu bağlamda kendisine verilecek görevleri yerine getirmeye hazır olduğunu ifade ettiği gözlemlenmiştir.

Savcılık, iddialarını desteklemek amacıyla delil olarak başvurusunun ve suç ortaklarının evlerinde gerçekleştirilen aramalar sırasında el konulan belgeleri, yapılan telefon dinlemelerine ilişkin raporları, bazı suç ortaklarının ve bir tanığın ifadelerini Ağır Ceza Mahkemesi'ne sunmuştur. Savcılık, başvurusunun Ceza Kanunu'nun 336 § 2. ve 336 § 1. maddelerinde düzenlenmiş olan suçlardan, gizli bilgileri ifşa etme ve yasa dışı örgüte mensup olma fiillerini işlemiş olduğu kanaatine varmıştır.

Başvurucu tutukluluğu boyunca, tutukluluk durumuna itiraz etmiş ve tahliye edilmesini talep etmiştir. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, şu gerekçelere dayanarak ilgilinin itirazını reddetmiştir: Şüphelinin üzerine atılı suçların mahiyeti, kuvvetli suç şüphesi, kaçma riski, mevcut delil durumu, delillerin yok edilmesi riski ve tutukluluğa alternatif olacak önlemlerin başvurusunun ceza yargılamasına katılmasını sağlamak açısından yeterli olmayacağı görüşü.

15 Ocak 2010 tarihinde başvuru tahliye edilmiştir.

Dava, 13.Ağır Ceza Mahkemesi'nde halen derdesttir.

B. İlgili İç Hukuk

1. Ceza Kanunu'nun Hükümleri

Yasa dışı örgüte mensup olma suçunu öngören Ceza Kanunu'nun 314. maddesinin 1. ve 2.fıkraları aşağıdaki gibidir:

Silahlı örgüt

- “ 1. Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
2. Birinci fıkra tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir. ”

Ceza Kanunu'nun 336 § 1. maddesi şunu öngörmektedir:

“ Yetkili makamların kanun ve düzenleyici işlemlere göre açıklanmasını yasakladığı ve niteliği bakımından gizli kalması gereken bilgileri açıklayan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir. ”

2. Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun Hükümleri

Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 91 § 2. maddesi şunu öngörmektedir:

“Gözümlüne alma, bu tedbirin soruşturma yönünden zorunlu olmasına ve kişinin bir suç işlediğini düşündürebilecek emarelerin varlığına bağlıdır.”

Tutukluluk, Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 100. ve devamındaki maddelerinde ele alınmaktadır. 100. maddeye göre kişi, hakkında suç işlediğine dair kuvvetli şüphelerin varlığını gösteren olguların bulunması ve tutukluluğun bu hükümde sıralanan gerekçelerden biri ile haklı gösterilmesi durumunda tutuklanabilmektedir. Firar durumunda ya da firar riski olduğunda ya da şüpheli kişi delilleri gizleme, değiştirme veya tanıkları etkileme riski taşıdığına tutukluluk hali haklı olarak kabul edilmektedir. Aynı zamanda şüphelinin özellikle Devlet'in güvenliğine ve anayasal düzene karşı bazı suçları işlediğine dair kuvvetli şüphelerin bulunması halinde tutukluluk durumu haklı gösterilebilmektedir.

Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 101. maddesi, tutukluluğa soruşturma aşamasında Cumhuriyet Savcısı'nın talebi üzerine tek hâkim tarafından ve kovuşturma aşamasında savcının talebi üzerine ya da resen yetkili mahkeme tarafından hükmedilebileceğini öngörmektedir. Tutuklanma ve tutukluluk halinin devamıyla ilgili hükümler itiraz konusu olabilmektedir. Bunlara ilişkin kararlar, hak ve hukuka uygun olarak gerekçelendirilmelidir.

Son olarak, kanunun 104. maddesine göre, sanık veya şüpheli davanın her anında serbest bırakılmayı talep edebilmektedir. Tutukluluğun devamı ya da serbest bırakılma kararı bir hâkim ya da bir mahkeme tarafından verilmektedir. Serbest bırakılma talebinin reddedilmesi yönündeki karar da itiraz edilebilecek kararlardan olmalıdır.

ŞİKÂyetLER

Başvurucu, Sözleşme'nin 5 § 1. maddesini ileri sürerek, özgürlüğünden yoksun bırakılmasının ne ulusal mevzuata ne de Sözleşme'ye uygun olmadığını; çünkü atılı suç işlediğine dair hakkında şüphelenilmesi için inandırıcı nedenler olmadan yakalandığını ve tutuklandığını iddia etmektedir.

Başvurucu, Sözleşme'nin 5 § 3. maddesi kapsamında, on altı ay süren tutukluluk durumunun çok fazla olmasından dolayı şikâyet etmektedir.

Başvurucu, 6 § 1. maddesini ileri sürerek, öncelikle aleyhine açılan ceza davasının süresine itiraz etmektedir.

Başvurucu, 13. maddeden ayrı ya da bu maddeyle bağlantılı olarak Sözleşme'nin 6/1. maddesini öne sürerek, nihayetinde bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde adil bir yargılamadan yararlanmadığını ve bu duruma iç hukukta itiraz edebileceği etkili bir başvuru yolunun bulunmadığından şikâyet etmektedir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

1. Başvurucu, Sözleşme'nin 5 § 1 maddesine dayanarak, suç işlediğine dair hakkında şüphe edilmesini gerektiren inandırıcı nedenler olmadığı halde yakalanarak tutuklandığından dolayı şikâyetçi olmaktadır.

AIHM, başvurusunun yakalanması ve tutuklanmasının sadece Sözleşme'nin 5 § 1 c) maddesinin hükümlerine aykırı olduğu iddiasında olmadığını; ayrıca bu tutuklama ve yakalama fiillerinin Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi anlamında öngörülen yasal yollara da aykırı olarak gerçekleştirildiğini iddia ettiğini not etmektedir. Başvurucuya göre, özgürlükten yoksun bırakma konusundaki ulusal normlar, kişinin suç işlediğine dair inandırıcı nedenlerin varlığını arayan Sözleşme hükümleriyle de benzerlik göstermektedir. Bu durumda, AIHM, şikâyeti öncelikle Sözleşme'nin 5 § 1 c) maddesi bağlamında 'inandırıcı nedenlerin varlığı' başlığı altında inceleyecektir.

AIHM, Sözleşmenin 5 § 1 c) maddesinin ceza yargılaması çerçevesinde ancak kişi hakkında suç işlediğine dair inandırıcı nedenlerin bulunması halinde yetkili yargı organlarınca ve bu kişinin mahkemeye çıkarılması suretiyle tutuklama kararı verilebileceğini

hatırlatmaktadır. (*Jecius v. Litvanya*, no: 34578/97, §50, AİHM 2000-IX ve *Wloch v. Polonya*, no: 27785/95, §108, AİHM 2000-XI). Tutukluluk kararının dayandırılması gereken “ makul şüphe” kavramı Sözleşme’nin 5 § 1 c) maddesi tarafından getirilen korumanın temel unsurunu teşkil etmektedir. İnandırıcı nedenlerin olması, söz konusu kişinin suçu işlediğine dair objektif bir gözlemciyi ikna etmeye uygun olguların ve bilgilerin varlığını gerektirmektedir. Ancak, makul olarak kabul edilebilecek durumlar, somut olayın koşullarının tamamına bağlıdır. (*Fox, Campbell ve Hartley v. Birleşik Krallık*, 30 Ağustos 1990, §32, A Serisi no.182; *O’hara v. Birleşik Krallık*, no: 37555/97, §34, AİHM 2001-X; *Korkmaz ve diğerleri v. Türkiye*, no: 35979/97, 21 Mart 2006, §24; *Süleyman Erdem v. Türkiye*, no: 49574/99, 19 Eylül 2006, §37, ve *Çelik ve Yıldız v. Türkiye*, no: 51479/99, 10 Kasım 2005, §20).

Ardından AİHM, Sözleşme’nin 5 § 1 maddesinin c) fıkrasının kişinin yakalanması esnasında, soruşturmayı yapan görevlilerin kişiyi suçla itham etmek için yeterli delilleri toplamış olması gerekliliğini öngörmediğini hatırlatmaktadır. Sözleşme’nin 5 § 1 maddesinin c) fıkrası bakımından, bir tutukluluk süresince soruşturmanın konusu, kişinin yakalanmasının temelini oluşturan somut şüphelerin bir kısmının doğruluğunu kanıtlayarak bir kısmını ise ortadan kaldırarak soruşturmayı tamamlamaktır. Böylelikle, şüphelere dayanak oluşturan olgular ile, ceza yargılamasının diğer aşamalarında tartışma konusu bulan dolayısıyla daha sonra verilecek mahkumiyet hükmünün ya da şüpheli hakkındaki suç iddiasının gerekçelendirilmesine ilişkin olguların aynı kapsamda ve düzeyde olmaması gerekmektedir. (*Murray v. Birleşik Krallık*, 28 Ekim 1994, § 55, A Serisi no.300-A, ve anılan *Korkmaz ve diğerleri kararı*, § 26).

Sözleşme’nin 5 § 1 maddesi, şüphesiz Sözleşmeye taraf devletlerin güvenlik görevlilerinin organize suçlarla etkili olarak mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye sebep olabilecek biçimde uygulanmamalıdır (bkz. *mutatis mutandis*, *Klas ve diğerleri v. Almanya*, §58-68, A serisi, no.28, 6 Eylül 1978). AİHM’nin görevi, 5 § 1. maddesinin c fıkrasında belirtilen, izlenilen meşru amaç da dâhil olmak üzere, şartların somut olayda yerine getirilip getirilmediğini belirlemekten ibarettir. Bu bağlamda, AİHM, kendilerine sunulan delilleri incelemek için en iyi şekilde kurulan ulusal mahkemelerin değerlendirmesinin yerine kendi değerlendirmesini yapma yetkisine normal olarak sahip değildir. (Anılan *Murray*, § 66).

Somut olayda, AİHM, başvurunun, Ergenekon suç örgütünün hükümeti şiddet yoluyla devirmek amaçlı faaliyetlerine katılan aktif üyelerinden biri olduğuna dair şüphelerin bulunması sebebiyle özgürlüğünden mahrum bırakıldığını saptamaktadır. AİHM, başvuran hakkında, Polis müdürü olma yetkisini kullanarak, Ergenekon örgütünün varlığını ortaya çıkaran delillerin büyük bir kısmını gizlemek, adli polise ait gizli olarak nitelendirilen Ergenekon soruşturmasıyla ilgili dokümanları bu örgütün varsayılan üyelerine göndermek ve bu örgütün ortaya çıkmasını engellemek amacıyla, Ergenekon’la ilgili olan adli soruşturmanın etkinliğini kasten azaltmak fiilleri nedeniyle şüphelenildiğini gözlemlemektedir.

Mahkeme, başvurunun örgüt üyesi olduğu iddia edilen şahıslarla işbirliği içinde çalıştığını gösteren telefon dinleme raporları, çeşitli aramalar sırasında elde edilen bilgi ve belgelerle bazı suç ortağı ve tanık beyanları gibi başvurunun Ceza Kanununca şiddetli şekilde cezalandırılan atılı suçu işlediğine dair makul şüphe oluşturan delil unsurlarının Savcılık tarafından başvurunun yakalanmasından önce toplanıldığına dikkat çekmektedir.

Dolayısıyla, AİHS’nin 5 § 1. maddesinin c) fıkrası uyarınca, başvurunun, atılı suçu işlediğine dair şüphe oluşturan inandırıcı sebeplerin varlığına dayanılarak yakalanıp

tutuklanabileceği sonucu ortaya çıkmaktadır (Anılan *Murray* § 63, anılan *Korkmaz ve diğerleri* § 26, ve anılan *Süleyman Erdem* § 37).

Başvurucunun tutuklanmasının iç hukuktaki kurallara uygunluğu konusuna gelince (*Bozano v. Fransa*, A Serisi no: 111 18 Aralık 1986, §54; *Wassink v. Hollanda*, 27 Eylül 1990, A Serisi no: 185-A, §24; *Baranowski v. Polonya*, no: 28358/95, §50, AİHM 2000-III; *Mooren v. Almanya*, no: 11364/03, 13 Aralık 2007, §72 ve *Öcalan v. Türkiye* [BD], no: 46221/99, §83, AİHM 2005-IV), AİHM yukarıda belirtilen tespitlerine başvurmaktadır. AİHM, ulusal yargı makamlarının başvurunun yakalanması olayına ilişkin somut delillere başvurduklarını gözlemlemiştir. Ulusal yargı organları, başvurunun Ceza Usul Kanunu 91 § 2. ve 100. maddeleri kapsamında ceza yasasınca yasaklanan atılı suç ile 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar hakkındaki kanunca yasaklanan suçları işlediğine dair ciddi emarelerin bulunduğunu ileri sürmüştür. AİHM, davada başvurunun tutuklanmasının yasaya aykırı olarak nitelendirilmesi konusunda ulusal otoritelerce ileri sürülen yasal hükümlerin davada uygulanması ve yorumlanmasının keyfi veya mantıksız olduğu sonucunun ortaya çıkmadığını tespit etmiştir.

Böylelikle, başvurunun bu kısmı açıkça dayanaktan yoksun olup Sözleşme'nin 35. maddesinin 3 a) ve 4. fıkraları uyarınca reddedilmelidir.

2. AİHS'nin 5 § 3 ve 6 § 2 maddesini ileri sürerek, başvuru, tutukluluk süresinin uzunluğundan şikâyetçi olmaktadır.

Bu bakımdan, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tutukluluk süresinin makul olup olmadığı sorununun her durumda davanın özelliklerine göre değerlendirilmesi gerektiğini hatırlatmaktadır. Ardından AİHM, somut bir olayda sanığın geçirdiği tutukluluk süresinin makul süreyi aşmamasına dikkat etme görevinin öncelikle ulusal yargı organlarına ait olduğunu hatırlatmaktadır. Bu nedenle, ulusal yargı organları masumiyet karinesi ilkesini göz önünde bulundurarak, 5. maddede belirtilen kurala aykırılık durumunu haklı gösterecek söz konusu kamu yararı gereğini ortaya koyacak ya da onu ayrı tutacak nitelikteki bütün koşulları incelemeli ve tahliye taleplerine ilişkin kararlarında bu hususu dikkate almalıdırlar. AİHM, ilgili tarafından belirtilen itiraz edilmeyen olaylara istinaden ve bu kararlarda yer alan gerekçeleri göz önünde bulundurarak, 5 § 3. maddenin ihlal edilip edilmediğini belirlemelidir.

AİHM, ayrıca hatırlatmaktadır ki, kişinin atılı suçu işlediğine dair makul şüphelerin devamı, tutukluluk halinin devamı için olmazsa olmaz koşullardan olsa bile bir süre sonra bu koşulların varlığı dahi yeterli olmamaktadır. AİHM, bu durumda yargı organları tarafından kabul edilen diğer gerekçelerin özgürlükten mahrum bırakılmayı haklı göstermeye devam edip etmediğini incelemelidir. Bu gerekçeler << uygun >> ve << yeterli >> görüldüğünde, AİHM yine ulusal yetkili makamların yargılama boyunca << özel bir ivedilikle >> hareket edip etmediğini araştırmaktadır. (bkz. diğerleri arasında, *Letellier v. Fransa*, 26 Haziran 1991, § 35, A serisi n° 207, ve *Yağcı ve Sargın v. Türkiye*, 8 Haziran 1995, § 50, A serisi n° 319-A). Soruşturmanın karmaşıklığı ve özellik gösteren yapısı da bu açıdan dikkate alınacak unsurlardandır. (*Van der Tang v. İspanya*, 13 Temmuz 1995, § 55, A serisi n° 321).

Somut olayda, AİHM başvurunun tutukluluk halinin yakalandığı tarih olan 23 Eylül 2008'de başladığını ve serbest bırakıldığı tarih olan 15 Ocak 2010'da sona erdiğini gözlemlemektedir. Dolayısıyla, söz konusu tutukluluk hali yaklaşık bir yıl dört ay sürmüştür.

AİHM, tutukluluk hakkında iç hukukta karar vermeye yetkili ulusal yargı makamları gibi, başvurucuya atılı suçların ağırlığını, organize suçlara ilişkin çok sayıda şüpheli hakkında yürütülen davanın karmaşıklığını ve kapsamını öncelikle dikkate almaktadır.

AİHM, bu koşullar altında, başvurucunun yaklaşık bir yıl ve dört ay süren tutukluluk süresinin Sözleşme'nin 5 § 3 maddesinde dile getirilen ivedilik gerekliliğine uygun olduğunu tespit etmiştir. (*Bahattin Şahin v. Türkiye* (karar), n° 29874/96, 17 Ekim 2000, *Türkdoğan v. Türkiye* (karar), n° 29742/03, 20 Şubat 2007 ve *Köse ve diğerleri v. Türkiye* (karar), n° 50177/99, 2 Mayıs 2006). Farklı herhangi bir sorun, Sözleşme'nin 6 § 2. maddesinin kapsamına girmemektedir.

Dolayısıyla, bu şikâyetlerin Sözleşme'nin 35 §§ 3 a) ve 4. maddesi uyarınca açıkça dayanaktan yoksun olduğu için reddedilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

3. Başvurucu, aynı zamanda Sözleşme'nin 6 § 1. maddesini ileri sürerek yargılama süresinin uzunluğundan şikâyetçi olmaktadır.

AİHM, dikkate alınacak sürenin başvurucunun tutuklandığı tarih olan 23 Eylül 2008'de başladığını ve yargılamanın Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemesi önünde halen derdest olduğunu göz önünde bulundurmaktadır. Hali hazırda, söz konusu süre üç yıldan biraz daha fazladır.

AİHM, yerleşmiş içtihadına göre yargılama süresinin makul olma niteliğinin söz konusu koşullara ve aşağıdaki kriterler göre değerlendirilmesi gerektiğini hatırlatmaktadır: Davanın karmaşıklığı, başvurucunun ve yetkili makamların davranışı ve ilgili için davadaki özel durum (bkz. diğerleri arasında, *Sürmeli v. Almanya* [BD], n° 75529/01, § 128, AİHM 2006-VII, ve *McFarlane v. İrlanda* [BD], n° 31333/06, 10 Eylül 2010, § 140).

AİHM, bir taraftan iddianame içeriğinde yer alan başvuru aleyhine olan delillerin sayısının, diğer taraftan aynı davadan yargılanan sanıkların sayısının fazlalığı nedeniyle, davanın karmaşık bir yapıya sahip olduğunu tespit etmiştir.

AİHM, makamların tutumu konusunda, Başsavcılığın başvurucunun yakalanmasının ardından altı aydan daha az bir süre içinde iddianamesini sunmuş olduğunu tespit etmiştir. AİHM, öte yandan başvurucunun İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi önündeki davasının görülmesi sırasında çalışılmadan geçen önemli süreçler olduğunu gözlemlemediğini ve Türk adli makamlarının süratinde herhangi bir kuşku unsuru bulunmadığını tespit etmiştir.

Sonuç olarak, AİHM dava koşullarının tamamını ve özellikle davanın karmaşıklığını göz önünde bulundurarak, genel olarak ele alınan dava süresinin somut başvuruda 6 § 1. maddesi bakımından makul süreyi aşmadığını tespit etmiştir.

Böylece bu şikâyetin Sözleşme'nin 35 §§ 3 a) ve 4. fıkraları gereğince açıkça dayanaktan yoksun olarak reddedilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

4. Sözleşme'nin 13. maddesinden ayrı ya da onunla birlikte 6 § 1. maddesini ileri süren başvuru, nihayetinde kendisinin bağımsız ve tarafsız bir mahkeme nezdinde adil

yargılamadan faydalanmadığından ve bu duruma itiraz edebileceği iç hukukta etkili bir başvuru yoluna sahip olmadığından ötürü şikâyet etmektedir.

AİHM başvuru aleyhinde sürdürülen ceza davasının İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde halen derdest olduğunu değerlendirmektedir. AİHM, o halde başvuru aleyhinde açılan davayla ilgili genel bir inceleme yapacak aşamada değildir. AİHM, ayrıca ne başvuru aleyhinde yapılan suçlamalar konusunda Ağır Ceza Mahkemesi'nin vereceği karara ne de muhtemel bir temyiz yargılamasına ilişkin görüş sunamayacağını belirtmektedir.

Ulusal mahkemeler nezdinde davanın mevcut aşamasında, başvurunun Sözleşme'nin 6. maddesine dayanarak herhangi bir ihlal konusunda şikâyet edemeyeceği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, başvuru kendisi hakkında yürütülen ceza davasının sonunda iddia ettiği ihlallerden dolayı mağdur olduğunu düşünmesi halinde, yeniden AİHM'e başvurma hakkına sahiptir. O halde, başvurunun bu kısmı inceleme konusu yapılacak kadar olgunlaşmamıştır. (bkz, diğerleri arasında, Baltacı v. Türkiye (karar), n° 495/02, 14 Haziran 2005).

6 § 1. maddesiyle ilgili tespitlerini göz önüne alan AİHM, Sözleşme'nin 13. maddesi kapsamında davayı incelemenin yetersiz olduğu yargısına varmaktadır; çünkü bu hükmün gerekleri, 6 § 1. maddesinin gereklerinden daha az katıdır ve 6. maddenin gereklerince kapsamaktadır (bkz, örneğin, *Hentrich v. Fransa*, 22 Eylül 1994, § 65, A serisi n° 296-A).

Sonuç olarak, AİHM Sözleşme'nin 35 §§ 3 a) ve 4. fıkralarına dayanarak başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olarak aynı zamanda reddedilmesi gerektiği kanaatine varmıştır.

Bu gerekçelerle, AİHM, oy birliğiyle,

Başvurunun kabul edilemez olduğuna *karar vermiştir.*

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Françoise Tulkens
Başkan